

Így utólag nehéz volna biztosan állítani, hogy a RÁJ megteremtése erre közvetett, de mégis pontos választ ad, ám ugyanolyan nehéz volna ezt meg is cáfolni. Miért volt mégis boldog, kiegyensúlyozott és magabiztos — tehát pontosan az ellenkezője annak, amilyen többnyire bent, a városban volt — ott kint, a Makk hetes csárda vidékén?

Tény az, hogy ott kint, az ott élő emberek között, úgy is mint tanárt, úgy is mint festőművészt tisztelték és megbecsülték. Tény az is, hogy éppen erre a helyre igyekezett kicsalni, kiszoktatni a szabadkai művészek közül barátait, kortársait. Most látom csak, hogy ez egy kétségbeesett kísérlet lehetett. Azt a státust, melyet ott élvezett, ily módon igyekezett ösztönösen társadalmasítani, megteremteni azt a művésztelepet, amelyben jómaga is, de vele együtt mi is nem kerülhetünk alárendelt helyzetbe. Ez a kísérlet a kezdeti formális eredmények után csődöt mondott.

EMLÉKEZÉSEK

VÁRDAY...

... Tudom, mit kívántok tőlem.

Szó sincs róla, hogy nem akarnám megcsinálni...
Egyszerűen nem indul.

Ahogy az emlékeket összemarkolom, ami ujjaim között kicsorog — az maga az élet.

Hát, mit keresnék a tenyeremben?

Amikor az ígéretemet tettem, egészen kiment a fejemből, hogy teljes huszonnégy órát feküdtem a régi kórházban, mint egy letörölt magnószalag hátrafutó amnéziával. Úgy kellett visszatálcálni volt csigaházmagamba. („Ügye, ettől sokkal nagyobb palotában laktunk, tudatom?!“)

Ha tehát ellentmondásba keveredek a valósággal, már most megmondhatom, hogy a valóság téved.

A két Sáfrány — Kálmán és Imre — Vinkler bácsinál lakott.

A kis szobában gyülekeztek a „sasiókok”.

Ez volt a kor, amikor rengeteg trón megüresedett. Plafon a csillagos ég. (Csak később kezdtek azzal ijeszgetni, hogy szét'övik.)

Legmagasabbra közülünk mégis Tóth Pityu emelkedett, bátor, ő nem

az Olimposzra akart felhárni: csak egyszerűen, repülni a'art. Az első hazai menetrendszerű járaton már ott is ült a másodpilóta-ülésen.
Akkor is, mikor a gép Zágrábnál a Sljemébe ütközve darabokra hullott.

Zuhanni már tudtuk, hogy kell.

Kálmán fáklója is körmig égett nemsokára. A kancsal Sors poéta-végzettel verte, pedig akkor efféle veszethez jelei csak rajtam ütköztek. (Jellemző költszetemre, hogy a tüdőbajt is más kapja!)

Az öt szamurájából Várday (idegeneknek: Vinkler) — oh, igen, szenvedélyesen kereszteltünk mindent és mindenkit — volt a legebbezhetőbb.

Apróságokon az önpusztítás határáig rágódott el.

Érzékenységehez a mi műszereink túlságosan kezdetlegesek voltak. Atyáskodtunk és bosszankodtunk. Ez visszanyeléshez elegendő, de emésztéshez aligha.

Aggályai az égig értek.

Ha például a deszkásba rándultunk ki — mert sokat mászkáltunk plenerben —, minden jobb tölgyfánál lecövekelte, és megkérdezte a szemközti tisztásra mutatva: „Nincs az túl?” (A határon.)

A „nincs az túl” később elfogadott terminusa lett színes hétköznapijainknak. (A vasárnapok viselték meg legjobban Várdayt.)

Egyképes verniszázásokat rendeztünk ugyanis.

Az új kép nem került le még a staféljáról, mikor a végítélet születésben volt.

Képzeltetitek, mennyi beleszólásom volt ebbe a világégi trombitálásba. Én nemcsak a képet bámultam, hanem, amit mondtak, azt is.

A „nincs az túl?” a kép némafejlésztési stádiumára vonatkozott.

Hamar rájöttem: hol kell egy képet abbahagyni, csak arra nem, hol kell elkezdni.

Mielőtt ezekben a csatározásokba auditíve bekapcsolódtam, jóllehet, úgy néztem a világba, mint aki nem lát.

Nekem az árnyék sötét volt, s nem kék, zöld, lila, ... cetera. (Másképp millió árnyalatban.)

A képet legtöbbször a főstőjétől kellett megvédeni, mert csak vakkantott feléje:

— Meszetes... Spenót...

Makk Tónival ez idő tájt a könyvtárban segítettünk rendezkedni. Lelkiismeretesen lopkodtuk a nyomatokat az ILLUSTRATION-ból — zómével impresszionistákat —, és hordtuk „véreinknek”.

Hálára nem tartottunk igényt. Bűnünk bocsánatos volt.

Mondanom se kell, hogy a Főstészet (nagy Fő-vel, persze!) Degas-ék-nál kezdődött. A legnagyobb hidegvérrel sétáltam volna végig a sixtusi kápolnán, hogy fel se nézsek a plafonra. (A vakbuzgó licitje ez. Imre és Imre lehordott volna érte.) Munkácsyt azonban szabad volt figyelni. Az ő palettája „lekvár” volt, magatartása pedig, hogy ki sem néz, pedig

ott forr Párizs az ablaka alatt — minősíthetetlen. Hiszen Párizsban akkor már tudtak festeni.

E miatt a munkácsyatlanság miatt szenvedtem egyébként a legtöbbet. Valahol csak megnyikkantam, szét akartak ütni köztem. De én álltam a sarat.

(Amikor először láttam nagyobb címletekben, síheder-göggömnek már nyoma se volt. De a lelkesedésnek sem, mert most meg a Rippl-Rónai vonatkozása rontotta az összképet.)

=====

=====

Várday első számú közellensége a matematika volt.

Szegény jó Heklai tanár úr, ha tudja, mekkora traumát okoz köké-mény tantárgyával, gyengédtelen atyáskodásával!

Várday utólag mindig lejátszotta felelését. Komplettnak alaktás volt. Haltunk meg a röhhögéstől.

Hogy mennyire volt vicces számára, az a kanest utáni „nagy számából” tűnt ki (persze, húsz év múlva kapcsoltunk).

Halasi Tomi (meghalt ajzószerektől) otthonában rendeztük. A szülőket menesztette, hűgocskáját tiszteletbeli fiúnak neveztük ki.

A kanest jelmezes volt.

A Margit-malom előtt fegyveres katona állt őrt. Mikor elvonultunk előtte — Simek parasztnyecskének öltözve, pettyes kendőben, én a grószmama bársony ruhájában, csipkés zsabóval, szalagos kalapban (máig sem tudom, miért akartam öregasszony lenni!) —, az őt a puskájához kapott, s még mögöttünk jött a magabiztosan lépkedő arab (Mestró) foltozott lepedőben, gömbhegyű vívókardja a járdán kopogott, leghátul pedig VÁRDAY spárgával elkötött nadrágban, kabátja alatt nem volt ing, állára korommal vázolt szakállat, a spárgavégen ütött-kopott bőgre himbálódzott.

Frenetikus éjszaka volt.

Várday a székre felállítva, gondos kezek által megtámasztva, előadta Cselényi Jóska komplett nóraestjét. Utána a kút alá hajtotta fejét, és vizet kért.

Hazafelé verődve gombolyagokban, minden saroknál (mint a görög-keleti pápa a temetésén) a közeli bizonyítványra érezve proklamálta:

„... Megyek a vasútra dolgozni... Ússzeeresztem a vonatokat...”

Onfeledten röhhögtünk.

Nem tudom megállni, hogy ne taszítsak egyet az általános oktatási elven. Nem is az elven, hanem azokon, akik tüzes kardot adnak avatatlan kezekbe.

Lány madárral

Fehér akt

Önarckép

Csíkos ruhás asszony

Végigtekintve néhány magamszörfű csirkefogón, kik a legkisebb nehézség nélkül úsztunk meg minden megúszhatót, pedig ha kell, megesküszöm egy tizenkét kötetes lexikonra, három napot nem tanultam tizen-nyolc év alatt, azokat a jóra való, érzékeny lelkeket látom, akik egy életen át viselik a paakönyvomot vékonyukban.

Hogy mennyire Prokrusztész-ágy a tanterv, éppen a matematika-sújtott művésziünk sorsa példázza: Ő, akit úgyszólván a fal tövébe kergettek, kitűnő pedagógus lett. Tanítványai ma is rajongva beszélnek róla. (De élve rendszerint azok maradnak, akik skolasztikás magatartásukkal gyilkolják a művészetet.)

Nyomasztólag hathatott rá a szülői ház is. Amint megörökölte, lehátított magának egy szelektét a telekből, és hátul, a fészerből képezte ki műtermét. Létrafeljárón lehetett felmenni a manzárdba. Ennek a minipárizsnak fél szeme a Jaszibarára nézett.

Az aranynarancs színű priccstakarón megülve ejtettük meg „szadista látogatásainkat”.

Fényesebb pillanatnak itt is az új kép megdumálása számított.

Az utolsó, amelyre emlékezem a blinrdramára feszített zsákvászonon sugar alakban szűkülő órnaszálak voltak.

Kissé megszeppenve szemléltem. Úgy aránylott az — egyébként le-szűkített palettás — táj-impresszióhoz, mint csontváz az akthoz.

Van egy ilyen „rálehelek”-technológias vásznam tőle.

A halvány szilvakék alkony-hajnal tűzmadara nem ég, csupán sa-jog... Olyasmi... mintha... valaki bársonyszalagot akarna lejátszani a magnón...

Ez a Willson-kamrás radiáció hát elkedvetlenített egy kissé.

Pontosabban: tengernek láttam, s féltem, hogy Várday nem tud úszni... A csónakok meg elmentek.

Valahol a sugárküllős szemű lánykák portréjánál éreztem őt biztonságban.

E barna zsákvászon azzal fenyegetett, hogy az a kis fénynyaláb is letűnik róla, s marad a... világúr-alapozás.

Nem halálsejtelem volt ez még. Hisz számtalan művésznek öngyilkos lesz a művészete, mégis éledgél utána csendes-özvegyen.

De Várday nem ebből a kategóriából való volt. (És egyáltalán: hogy jön ide ez az utálatos szó?)

Várdayval mutálás után (másnap) a Passióban énekeltünk.

Júdás voltam, Várday: Jézus.

Az én recitativóm:

„Akit megcsókolok, ő az — fogjá-á-á-á-tok m-e-e-g!”

Ő szép érces (cselényis) baritonján:

„Ü-ü-ü-üljetek le ide, míg amoda megyek és i-i-i-mádtkozo-om.”

Igen... megfeszítette magát.

Én nem tudtam Júdás lenni. Nincs semmim, amiért harminc ezüstöt lehetne kérni. (Nem mintha volna harminc ezüstetek!)

A kis szoba (inkubátor) fényei oltódnak.

Tóth Pityu a magasban köröz, mint a parnasszusi sasok.

Kálmán szemének kékje beleveszett az égébe.

Mestró mellében már csak a melegszívű környezet dobog.

Várday...

Azon a novemberi napon én a Grand-Serre tövében dideregtem.

A sajtó alázatos szolgáljaként az Olimpia napját lestem. Chamrousse fényei esténként, mint a csillagok, odaragyogtak ablakomba.

Már csak két hónapig kellett volna kitartani.

De az átkozott hír felkúszott a szerpentin utakon fagyott szobámba, és egyetlen pillantás alatt letört. Minden erőm kiszivárgott tíz csepp jéghideg könnyel.

Másnap csomagoltunk.

Én élve hagytam itt.

A temetésen sem voltam.

Nem vagyok köteles elhinni, hogy meghalt.

KOPECZKY (*Mon Ami*) László

EMLÉKEZÉS VINKLER IMRÉRE

Az akadémiáról való hazatérése után ismertem meg Vinkler Imrét. Annak idején Szabadkán divat volt a festők műtermi gyülekezése, s egy ilyen baráti beszélgetésen találkoztunk először. Addig nemigen volt tudomásom róla, és a festők körében sem emlegették.

Már első találkozásaink során megfigyeltem, hogy különös természetű, nemcsak hallgató volt, hanem rendkívül zárkózott is.

Akkoriban úgy véltem, *csak* egy akadémiai végzett emberrel állok szemben. Festészetét még nem ismertem, s úgy tűnt, mintha a gyakorlati dolgokban nem is lenne eléggé otthonos. Elméleti ismereteiről azonban már akkor sok jel árulkodott, később pedig be is bizonyosodott, Vinkler kitűnő életismerő. Nemegyszer folytattunk hosszú beszélgetéseket, amelyek csak megerősítettek ebben a meggyőződésemben. Kiváló érzékkel ismerte fel a képzőművészet igazi értékeit, bizonyítva, hogy belőle nemcsak az érzelem, az értelem is szól. Festészetével is ezt a tételt igazolta.

Vinklert, az embert a bizalmatlanság jellemezte. Valahogy mindig kételkedett, talán még társaiban is. Bizonyos rosszhiszeműséget tetelezett fel mindenkiről. Ez talán azzal magyarázható, hogy a végéig pesszimista ember volt. Különleges gatlásai voltak: nem tudta elviselni, például, hogy öt csupán fiatalsága miatt tartásuk még éretlen embernek. Ignorálni tudott embereket, sőt a nálánál is már jóval afirmáltabb festőtársakat is. Sokunk számára emlékezetes marad mindannyiunk eszményképével, Milan Konjoviciéval támadt konfliktusa. Egyszerűen különös természet volt Vinkler Imre, de az emberektől való elidegenedését és magába zárkózását csak fokozták környezetével támadt összeütközései. Sok barátjának hátat fordított, élete utolsó napjaiban pedig már úgy szólván senkivel sem társalgott, teljesen magányban élt.

Rendkívül lelkiismeres tanár és jó pedagógus volt, bár, a rá jellemző pesszimizmussal, azt vallotta, hogy nem nyújthat eleget tanítványainak. Véleménye szerint a festőnek nem lenne szabad mást is csinálnia, csak festeni s élni a művészek szabad életét. Ő talán mindannyiunknál jobban vágyott erre a szabadságra, s irigyelte azokat, akiknek ez csak részben is sikerült. Ez érthető, hiszen Vinkler Imrének egyetlen szerelme volt — a festészet.

Kezdetben többször dolgoztunk együtt, nemegyszer érdeklődött tőlem a vászon előkészítésének módja felől. Mint mindenben, ebben is precíz volt és igényes a végtelenségig. Talán ezért is keseredett el oly nagyon, ha valami nem sikerült neki. Ilyenkor nagyon zaklatottan jött át hozzám a szomszédos műterembe.

Sokat kísérletezett, s ez csak növelte a hibaszálalék veszélyét. Egy télen például havat kent a lenolajra, s a képet az erőtlen napon szárította. Teljesen letört, hogy kísérlete sikertelen maradt. Függetlenül az ilyen művészeti „kirándulásoktól”, Vinkler Imre a rend embere volt. Nála mindennek kifogástalannak kellett lennie, a magatartásban, viselkedésben, öltözködésben, munkában egyaránt. Most, amikor emlékezünk rá, mondjunk el olyan apróságokat is, amelyek talán még inkább hozzásegítenek bennünket nemcsak művészi, hanem emberi vonásainak jobb megismeréséhez is. Szeretett pedáns lenni, úgy vélte (s ebben is külön-

bőzött művésztársaitól), hogy egy gimnáziumi tanár nem léphet az osztályba kigombolt inggel, nyakkendő nélkül. Szakála mindig ápolat volt. Ma úgy mondhatnánk, széplélek volt, a szónak nem rosszálló értelmében.

Az amatőrizmusnak nem volt különösebben híve. Véleménye szerint az ilyen öntevékenységnek nincs köze a művészethez. Bár tudta, nézetével vitázni lehet, nem titkolta, hogy az amatőrizmust kontárkodásnak tartja.

Mindabból, amit elmondunk, talán úgy tűnhet, Vinkler türelmetlen természet volt. Nem. Sőt türelme a művészeti motívumok keresésében szinte páratlan volt. Sokáig forgatta és hordozta magában a témát, míg aztán nekiült, hogy úgy al primo megfessen valamit.

Bár igen perspektivikus festőnek tartották, ő úgy érezte, festészetét nem értékeli kellőképpen. És talán ez is közrejátszott abban, hogy tragikus lépésre szánja el magát. Az igazsághoz tartozik, hogy meg sem értették mindig. Párizsból hazatérve például mindenki azt várta, hogy az akkor divatos izmusok valamelyikének szellemében kezd majd festeni, ő viszont — sokak csodálkozására — ott folytatta, ahol abbahagyta. Az egyedüli változás abból állt, hogy tovább csökkentette képeinek dimenzióit s mélyítette a motívumok egyébként is intím voltát. Amikor a legjobb úton volt, hogy nagy formátumú művésszé fejlődjön, hogy — ahogyan ezt mi mondani szoktuk — beérjen, felépítette házáat, s alighogy berendezte padlásszobájában az olyannyira óhajtott műtermet, végzett magával.

Mihajlo DEJANOVIC

MA IS LÁTOM

Vinkler Imre sorsa szomorú emlékünks. Múlhatatlanul szomorú, mert a halálára kiható tényezők ma is jelen vannak, hiszen továbbra is mostohagyermek a művészet, s alig van művésziünk, aki ennek a mostohaságnak a tüskéit pályafutása során ne érezte volna.

Vinkler Imrét inkább jellemezte a minőség igénye, mint az érvényesülésért vívott harc. Olykor úgy érezte, hogy a pályáján háttérbe szorult, és ezt, értékeinek tudatában, nehezen viselte el. De miért küzd a kor művésze? Van, aki önmaga érvényesítéséért, mások a művészet társadalmi szerepéért, megint mások egy új arculatú művészetért. Vinkler Imre is küzdött. Küzdött egy új, egy lelkiismeretes alapokra fektetett művészetért. Itt, ahol görgetheted a követ százszor meg százszor is „hegynek fel”, ezerszer gurul az vissza. Aki nem vállalja ezt az értel-

metlennek látszó harcot, könnyen belefárad; ő korán fáradt volna bele? Aligha. Azt hiszem, inkább fellázadt, és itthagyt bennünket. Hiszen hányszor lázadtunk mi is a közöny ellen és kezdtük újra a szélmalom-harcot. De ő más volt.

Megismerkedésünkre emlékezve, a körülményekről kell írjak. A háború a vége felé közeledett. Akkoriban jött haza Hangya András, és nagyon tevékenyen, lelkesen kapcsolódott be a mindennapi életbe. A fasizmust támadó szellemes karikatúrái az Agit-prop hírközlő tábláján napról napra jelentek meg. Nagyon népszerű volt ez a tábla. Időnként csoportosulás volt előtte, diákok, munkások, polgárok szemlélték derűs mosollyal, még az idehallatszó fegyverdörgések zajától sem zavartatva. A leglelkesebb nézői talán mi voltunk, a fiatal művészek. Kétségkívül ez a magatartás hozta össze azt a kis csoportot, amely a megszületendő új képzőművészeti élet magva lett. Ez a csoport a Hangya által szervezett figurális rajztanfolyamon bővült; itt ismerkedtem meg Vinkler Imrével.

Rendszerint Sáfránnyal együtt jött, akinek kicsattanó vidámsága nemcsak őt hangolta jókedvre, hanem az egész társaságot. Egyébként Vinkler hallgatólag volt; intelligenciája, finom modora nagyon rokonszenvesé tette. Zárkózottsága és érzékenysége ellenére is barátságos tudott lenni. Finomságára vallott, hogy inkább megbántódott, semhogy megbántson valakit.

A tanfolyamon komoly munka folyt, Hangya lelkesen oktatott, értett is hozzá. Valamennyiünkben ébren tartotta az ambíciókat, és közben kiválóan alapozta meg a rajztudásunkat. A legszívesebben őt hallgattuk. Másrok kötetlen beszélgetések folytak, mintha komoly céljaink nem is lennének. Pedig voltak bőséggel. Például olyanok, hogy mit tehet a művész a társadalomért és mit tehet a társadalom a művészetért. A világégés már befejeződött, és mi műtermet kaptunk. Mi, az amatőrök! És tanulási lehetőséget; a munkás is jelentkezhetett az akadémiára, hát ilyen még nem volt. A tanulás vágya töltött el bennünket, határtalanul optimisták voltunk, teli merész reményekkel. Elképzeltük, hogy az intézmények falait a mi freskóink, a városháza körüli parkokat pedig a mi szobraink fogják benépesíteni.

Vinkler csak mosolygott rajtunk; volt benne valami józan pesszimizmus. (Az idő őt igazolta. Tanárok lettünk. Vasárnap művészkedők, mintha a hivatásunk csak hobby lenne. Csak nagy erőfeszítésekkel tudtunk a kiállítási meghívásoknak is eleget tenni.)

A tanfolyam télen-nyáron, megszakítás nélkül tartott, eredményesen. Az akadémia felvételi vizsgáin kivétel nélkül megálltuk a helyünket.

Ez nagy sikernek számított; az erős konkurenciában. Imre nagyon boldog volt. Tanulási éveinkben sokat és szívesen időzött az akadémia könyvtárában. Soha nem lesz alkalmunk ilyen szép könyvtárhoz, mondogatta, a sok szépségélménnyel nem tudott betelni.

Vinkler Imre nemcsak mint művész, de mint pedagógus is kiváló volt. Kollégái szerették, tanítványai rajongtak érte.

Németországban ért a megrendítő hír, hogy megvált az étlettől. Értetetlen volt számomra, mi okozhatta összeomlását. Ma is magam előtt látom, amint az utcán komoran jár, valami szomorkás daccal, mint aki az élet sérelmeit büszkén viseli. Találkozásainkkor mindig felderült, alig lehetett sejteni, hogy mennyi pesszimizmust, mennyi kiábrándulást rejtett magában.

Valamennyien elszenvedjük a magunk sebesüléseit. Vinkler Imre súlyos sérüléseket hordott a lelke mélyén. Ki tudja, mi minden okozhatta végső kétségbeesését. Sáfáry Imre a *Zombékokban* így ír: „... Mércsi csupán a feleslegesség érzetét fokozták benne. Ezt a folyamatot meggyorsította az is, hogy városa évről évre élénkebb képzőművészeti központtá fejlődött, s jómaga — megannyi társával együtt — a történések periferiáján maradt.”

Miért vannak kilátástalan küzdelmek, melyekben Farkas Bélák, Vinkler Imrék a megsemmisülés szakadékába sodródnak? A kérdésre nincs válasz. A mellőzött távozók nem válaszolnak. Itt éltek, bontották virágaikat. Életük tanulság és példa. Példa olyképp, hogy a művészetben szeretettel kell dolgozni mindhalálig, tanulság pedig, hogy a közöny nem oldhatja meg a művészet problémáit.

ALMÁSI Gábor

A TANÁRRÓL

Az osztályba úgy jött be, oly észrevétlenül, mintha be sem jött volna. Úgy tűnik, mintha szándékosság is lett volna ebben. Számára a szellemi jelenlét fontosabb volt a fizikainál. Vinkler Imre ezt a legkegyetlenebb módon bizonyította: önkézzleg vetett véget életének.

Mindig a művészetéről beszélt, arra törekedett, hogy minél jobban kifejelessze bennünk a művészi érzéket, hogy megérezzük a vonal milyenségét, a formát, a színt. Nem volt a nevek, évszámok és címek embere.

Halk volt, de mindazt, amit mondott, furcsán tágra nyílt szemekkel mondta. Csak most tudjuk, hogy sok minden, amit tőle hallottunk, még ma is, valahol mélyen elásva, ott él bennünk. Minden igyekezete arra irányult, hogy diákjait beavassa a művészet rejtettebb világába. A képzőművészeti csoporton Bachot és Beethovent hallgattuk, s alig akadt közöttünk valaki, aki ne érezte volna meg magában az alkotásvágyat. Vinkler Imre pedig éppen ezt akarta: beavatni a művészetbe, hogy aztán az alkotás már szükséglet legyen, esetleg egy életre szóló hivatás.

Sohasem beszélt sokat a képek és szobrok nagy mestereiről. Nem ismertünk meg nagy építészeket tőle, de éppen ő tanított meg bennünket arra, hogyan lehet átélni a látottakat, ő készítette fel bennünket a művészi alkotáshoz való viszonyulásra.

Még mindig hallok lelkesen reszkető hangját, amint például Van Goghról beszél. S éppen Van Gogh *Csendélete és Ómarcképe* ébresztett bennem az egyetemen is hasonló emóciókat, mint ott, az iskolapadban, Vinkler tanár e képelemzéseit hallgatva.

Sokszor olyan titokzatosnak és távolinak tűnt, máskor viszont közvetlennek, mint egy nyitott könyv, olyan olvashatónak.

Utolsó generációja voltunk. Bennünket még kivezetett, nem sokkal később már mi kísértük ki őt — számtalanszor föl téve a miért kérdését —, s követjük azóta sok mindenben, éppen abból táplálkozva, amit először tőle kaptunk.

Branika SADI